

European
Commission

Werkgroepen van het platform voor een rechtvaardige transitie

Actie 1: Gids voor kennisuitwisseling

November 2023

*Regional and
Urban Policy*

Actie 1: Middelen ontwikkelen om kennisuitwisseling te verbeteren en het delen van kennis en geleerde lessen over een rechtvaardige transitie te bevorderen

Actieleiders: Valea Jiului Society, Europese vereniging van ontwikkelingsorganisaties (EURADA)

Actiemedewerkers: Secretariaat van de kolencommissie aan de katholieke universiteit Eszterházy Károly, Trakia Universiteit

Categorie: Horizontaal

De **werkgroepen van het platform voor een rechtvaardige transitie (Just Transition Platform – JTP)**, opgericht in november 2021, brengen alle belanghebbenden uit heel Europa samen met een gemeenschappelijke zorg voor de mensen en plaatsen die worden getroffen door de transitie naar een klimaatneutrale economie. De werkgroepen voor **staal, cement en chemicaliën** richten zich elk op een specifieke koolstofintensieve sector die sterk wordt beïnvloed door de transitie, terwijl een vierde werkgroep zich richt op de **horizontale strategie van belanghebbenden**.

Na het voltooien van hun [scoping papers](#), waarin de aandachtsgebieden en doelstellingen van hun werkgroep worden beschreven, ontwikkelden de leden van de werkgroepen een [gemeenschappelijk implementatieplan](#) waarin hun 17 acties worden beschreven. Dit plan werd afgerond en gepubliceerd in april 2023. Gedurende de rest van het jaar hebben de actieleiders, samen met andere leden van de werkgroepen die bijdragen aan de actie, hun respectieve actie geïmplementeerd.

Dit document presenteert het eindresultaat van Actie 1.

Disclaimer:

De informatie en standpunten in dit document zijn die van de leden van de werkgroepen van het platform voor een rechtvaardige transitie voor staal, cement, chemicaliën en de horizontale strategie van belanghebbenden en geven niet de officiële mening van de Europese Commissie weer. De Commissie staat niet in voor de juistheid van de informatie die hierin is opgenomen. De Commissie noch enige persoon die namens de Commissie handelt, kan aansprakelijk worden gesteld voor de inhoud en het gebruik van de informatie die hierin is vervat. Hergebruik is toegestaan op voorwaarde dat de bron wordt vermeld en de oorspronkelijke betekenis of boodschap van het document niet wordt vervormd. De Europese Commissie is niet aansprakelijk voor de gevolgen van hergebruik. Het beleid ten aanzien van hergebruik van documenten van de Europese Commissie wordt uitgevoerd overeenkomstig Besluit 2011/833/EU van de Commissie van 12 december 2011 betreffende het hergebruik van documenten van de Commissie (PB L 330 van 14.12.2011, blz. 39).

Inleiding

Door Actie 1 aangepakte uitdagingen

Een van de grootste belemmeringen voor het proces van een rechtvaardige transitie is een gebrek aan informatie over dat proces zelf en over hoe toegang te krijgen tot de beschikbare ondersteuning.¹ Dit geldt zowel voor regio's die, ook al staan ze voor vergelijkbare uitdagingen als andere regio's, hun uitdagingen zelfstandig aanpakken als voor belangrijke betrokkenen die van het transitieproces zijn uitgesloten. Activiteiten van kennisuitwisseling kunnen informatiebarrières helpen overwinnen. Regio's kunnen leren van en geïnspireerd worden door succesvolle – en onsuccesvolle – initiatieven en oplossingen voor de uitdagingen van een rechtvaardige transitie in andere regio's, waardoor synergiën voor wederzijds voordeel worden gecreëerd en nieuwe, gerichte oplossingen worden ontwikkeld. Voor een succesvolle rechtvaardige transitie is het ook cruciaal om te begrijpen wie de betrokkenen zijn die werken aan het mechanisme voor een rechtvaardige transitie en de territoriale plannen voor een rechtvaardige transitie (Territorial Just Transition Plans – TJTP's), om hen bewust te maken van elkaar en met elkaar in contact te brengen, en mogelijk belangrijke partijen te identificeren die nog niet betrokken zijn bij het proces.

Doelstellingen van Actie 1

Dit document is bedoeld als een **uitgebreide gids** om de kennisuitwisseling en het leren op het gebied van een rechtvaardige transitie te helpen verbeteren, waardoor betrokkenen die met dit onderwerp bezig zijn met elkaar in contact worden gebracht en de mogelijkheden voor kennisuitwisseling worden bevorderd.

Er wordt antwoord gegeven op drie basisvragen:

- Hoe kan kennis worden uitgewisseld?
- Met wie kan kennis worden uitgewisseld?
- Hoe wordt kennisuitwisseling gefinancierd?

De gids is op een behoeftegerichte manier gestructureerd, is zo beknopt mogelijk gehouden en bouwt waar mogelijk voort op en linkt naar bestaande hulpmiddelen, aangezien er vaak al goede informatiebronnen beschikbaar zijn. Daarnaast bieden beste praktijken voorbeeldige inzichten.

De [kennisbank van het platform voor een rechtvaardige transitie](#) is een centraal knooppunt van kennis over het proces van een rechtvaardige transitie dat voortdurend wordt bijgewerkt. Deze kennisbank bevat beleidsbenaderingen en projecten die vaak kunnen dienen als beste praktijken en inspiratiebron in uw zoektocht naar kennis en informatie.

De gids is het resultaat van het werk van de horizontale werkgroep van het [JTP](#) van de Europese Commissie. De werkgroepen van het JTP brengen belanghebbenden uit heel Europa samen en bieden een forum voor strategische uitwisseling over uitdagingen die

¹ Uit een recente enquête onder belanghebbenden bij een rechtvaardige transitie, die werd uitgevoerd als onderdeel van de activiteiten van de horizontale werkgroep, bleek dat het "gebrek aan beschikbare informatie over processen van rechtvaardige transitie" en "gebrek aan informatie over hoe toegang te krijgen tot de beschikbare ondersteuning" twee van de drie grootste belemmeringen waren waarmee men te maken kreeg bij het ontwikkelen of indienen van projecten voor een rechtvaardige transitie.

belanghebbenden delen die betrokken zijn bij het transitieproces in koolstofintensieve regio's. De horizontale werkgroep pakt met name gemeenschappelijke, themaoverschrijdende kwesties in de meest getroffen regio's aan, zoals **richtlijnen voor het monitoren en uitvoeren van projecten voor een rechtvaardige transitie**, een **toolkit voor communicatie over een rechtvaardige transitie** en dit **hulpmiddel tot verbetering van kennisuitwisseling**.

Belanghebbenden waarop Actie 1 is gericht

Dit document is bedoeld voor relevante betrokkenen in de regio's van het Fonds voor een rechtvaardige transitie (FRT), waaronder overheden en overheidsinstanties, handel en industrie, de academische wereld en onderzoekscentra, maatschappelijke organisaties en ngo's, en anderen.

Hoe deze actie is uitgevoerd

Het werk voor het produceren van deze actie werd gestart door leden van de actiegroep die uitgebreid onderzoek deden naar bestaande initiatieven, benaderingen en beste praktijken die relevant waren voor kennisuitwisseling. Na dit onderzoek werd het conceptmateriaal gedeeld met andere leden van de werkgroep om feedback te verzamelen en voort te bouwen op de kennis en ervaringen van een breder scala aan belanghebbenden, om ervoor te zorgen dat de uiteindelijke resultaten van de actie zo bruikbaar en praktisch mogelijk waren.

Gids voor kennisuitwisseling

Hoe kan kennis worden uitgewisseld – eerste stappen

Voordat u een kennisuitwisseling start en plant, moet u eerst duidelijk weten wat u precies wilt en moet bereiken. Hiervoor is een voorafgaande analyse nodig.

1. Behoeftanalyse

Probeer als eerste stap na te denken over wat u precies nodig heeft en voor welke uitdagingen u staat. Als u hier meer duidelijkheid over heeft, kunt u beter op zoek gaan naar partners voor kennisuitwisseling en de kans op succes vergroten. Andere regio's en betrokkenen hebben in het verleden mogelijk met vergelijkbare uitdagingen te maken gehad en er valt veel te leren van hun aanpak. Een andere groep belanghebbenden probeert misschien een oplossing te vinden voor een soortgelijk probleem en uitwisseling met hen kan inspireren tot nieuwe ideeën en richtlijnen geven over hoe verder te gaan.

2. Onderzoek naar kadervoorwaarden

Het is ook essentieel om het kader van het proces van een rechtvaardige transitie in uw regio te onderzoeken om duidelijkheid te krijgen over de mogelijkheid/haalbaarheid van bepaalde acties en de mensen die daarbij betrokken moeten worden. Deze kaders omvatten de wettelijke basis in de vorm van de [plannen voor een rechtvaardige transitie \(Territorial Just Transition Plans – TJTP's\)](#), andere gerelateerde strategieën en actieplannen op regionaal/lokaal niveau en initiatieven en acties die al zijn ondernomen of in uitvoering zijn. Een goede kennis van de TJTP's is ook belangrijk om te begrijpen welke acties in aanmerking komen voor financiering, waaronder kennisuitwisselingsactiviteiten. Een goed uitgevoerde evaluatie van het TJTP van uw regio, de huidige status van de implementatie ervan, het kader voor monitoring en de betrokken partijen zullen cruciaal zijn voor het succes van uw kennisuitwisseling.

3. Het in kaart brengen van belanghebbenden en informatieverzameling

Ten slotte zal het in kaart brengen van relevante belanghebbenden in uw regio – zowel degenen die betrokken zijn bij het proces van een rechtvaardige transitie als degenen die dat momenteel niet zijn maar dat wel zouden moeten zijn – en bestaande informatiebronnen van groot nut zijn voor het succes van uw kennisuitwisseling en, meer in het algemeen, voor het overwinnen van de geïdentificeerde uitdagingen en belemmeringen. Een goed startpunt voor het in kaart brengen van belanghebbenden is de databank van betrokkenen in FRT-regio's, ontwikkeld door de werkgroep van het JTP. Wat informatiebronnen betreft, zijn er veel ondersteunende documenten te vinden op Europees niveau, met name op het [JTP](#). Er kan aanvullend informatiemateriaal beschikbaar zijn op nationaal en/of regionaal niveau. Hierbij moet de beheersautoriteit die verantwoordelijk is voor een rechtvaardige transitie in uw regio uw eerste aanspreekpunt zijn.

Typologie van kennisuitwisseling & beste praktijken

Deze sectie geeft een kort overzicht van de verschillende soorten kennisuitwisseling en presenteert waardevolle informatiebronnen over beschikbare technische assistentie en beste praktijken.

1. Het ideale type uitwisseling identificeren – vanuit praktisch oogpunt

Er zijn verschillende soorten uitwisseling en over het algemeen moeten de behoeften het optimale formaat bepalen, maar er zijn enkele aspecten die het overwegen waard zijn. In dit hoofdstuk is het niet de bedoeling om een theoretische classificatie te maken, maar om te focussen op de voor- en nadelen van de verschillende formaten. In principe kunnen er twee soorten uitwisseling worden onderscheiden: online en persoonlijke formaten (tabel 1).

Tabel 1 Voor- en nadelen van verschillende soorten uitwisseling

	ONLINE	PERSOONLIJK
Voordelen	<ul style="list-style-type: none"> • Relatief gemakkelijk om tijd te vinden om te organiseren volgens de agenda's van de deelnemers • Tijdbesparende manier om in contact te komen • Minder personeelsintensief formaat • Weinig tot geen kosten 	<ul style="list-style-type: none"> • Biedt een dieper inzicht in de uitdagingen en behoeften van een bepaalde regio • Gemakkelijker om de werkomgeving van een bepaalde betrokkene te begrijpen • Hoger potentieel voor verdere samenwerking
Nadelen	<ul style="list-style-type: none"> • Nogal onpersoonlijk • Minder potentieel voor verdere samenwerking • Moeilijker om de werkomgeving van een bepaalde betrokkene te begrijpen • Biedt minder inzicht en indrukken over de uitdagingen 	<ul style="list-style-type: none"> • Moeilijker om een datum te vinden die voor iedereen optimaal is • Gastregio heeft meer tijd nodig voor voorbereidingen • Brengt mogelijk kosten met zich mee voor zowel gast- als bezoekende regio's • Personeelsintensief formaat

Het aantal potentiële deelnemers is een ander aspect dat de ideale vorm van uitwisseling kan beïnvloeden. Als het onderwerp goed beschreven is, kunnen **gerichte, bilaterale online bijeenkomsten** een effectief discussiekader bieden. **Meelopen in de praktijk** is een bijzondere kans voor iemand om meer tijd door te brengen in een andere organisatie en meer kennis op te doen. Het is een efficiënte en intensieve manier van leren, maar het vraagt veel tijd van zowel de bezoeker als de gastheer. Als u meer mensen met een breed scala aan expertise nodig heeft, is het de moeite waard om een **groepsbezoek** te organiseren. De onderwerpen van de uitwisseling moeten de optimale samenstelling van de delegatie bepalen, hoewel het optimale aantal een probleem kan zijn. Het is de moeite

waard om te streven naar een kleine groep die de relevante vaardigheden en expertise kan omvatten om ondoeltreffende manieren van werken te voorkomen.

2. Voorbeeld van uitwisselingen tussen de academische wereld en het bedrijfsleven

Hoewel deze actie gericht is op uitwisselingen tussen steenkoolregio's, is het belangrijk om ook aandacht te besteden aan andere soorten uitwisseling, zoals tussen de academische wereld en het bedrijfsleven. Transitie vereist een breed scala aan expertise en kennis, en de academische wereld en het bedrijfsleven spelen een belangrijke rol bij de succesvolle uitvoering van transitie, vooral vanwege het innovatiepotentieel op basis van de samenwerking tussen de twee sectoren en de mogelijke synergiën.

Met betrekking tot de strategische prioriteiten worden de volgende hoofdbeginselen vastgesteld op basis waarvan partnerschappen tussen de academische wereld en het bedrijfsleven operationeel moeten worden gemaakt:

- focus op de kansen en concurrentievoordelen van de regio's en tegelijkertijd consistent zijn met de nationale prioriteiten;
- marktgerichtheid van onderzoeksactiviteiten op basis van belangen en bedrijfsgerelateerde problemen en samenwerking met vertegenwoordigers van de bedrijfssectoren;
- multisectoraal partnerschap georganiseerd op basis van de beginselen van openheid en inclusiviteit;
- holistische integratie in de waardeketen;
- oprichting van internationale netwerken met identieke en complementaire ervaringen en op belangen afgestemde activiteiten in wetenschap en bedrijfsleven.

Dit leidt tot de invoering van één systeem voor:

- het creëren van een cultuur voor het gebruik van de resultaten van onderzoeksactiviteiten;
- het afstemmen van onderzoeksactiviteiten op het bedrijfsleven en de maatschappij;
- het bevorderen van formele technologieoverdracht (via licentie- en samenwerkingsovereenkomsten).

Ontwerp

Het identificeren en betrekken van een breed scala aan belanghebbenden bij het project, waaronder de overheid, de particuliere sector, het maatschappelijk middenveld en representatieve sectororganisaties.

Het opstellen van een partnerschapsprogramma met gezamenlijke doelen en belangen, gestructureerde taken en verwachte resultaten.

Duidelijke structuur en betrekkingen tussen betrokken organisaties.

Toepassing

Het opstellen van een strategisch programma met specifieke doelstellingen, activiteiten en taken, evenals indicatoren om de uitvoering te beoordelen en de gerealiseerde vooruitgang bij de uitvoering te meten.

Het opstellen van een actieplan met specifieke samenwerkingsmodellen, inclusief nieuwe projecten, onderzoeksgerelateerde problemen, gezamenlijke publicaties.

Zorgen voor de overdracht en bevordering van de geboekte vooruitgang en behaalde resultaten op nationaal en internationaal niveau.

Aanpassing en beoordeling

Het meten en institutionaliseren van bewezen modellen, het aanpassen van de resultaten en het ontwikkelen van innovaties.

Beoordeling en aanpassing van de partnerschapsstrategie en -structuur, betrokkenheid van nieuwe prioriteiten en kansen, in overeenstemming met de vastgestelde publieke behoeften en betekenis.

Figuur 1 Logisch kader voor samenwerking tussen de academische wereld en het bedrijfsleven

3. Technische ondersteuning

Op Europees niveau is een scala aan technische ondersteuning beschikbaar en zijn er andere initiatieven genomen op het bredere gebied van energietransitie die waardevolle bronnen kunnen zijn voor goede praktijken en capaciteitsopbouw in een bepaalde regio. Hieronder volgt een lijst met enkele relevante voorbeelden van programma's voor technische ondersteuning die eind 2023 actief waren:

- **JTP GROUNDWORK:** JTP GROUNDWORK ondersteunt in aanmerking komende FRT-regio's bij de uitvoering van hun TJTP's door het bieden van op maat gemaakte technische ondersteuning en adviesdiensten. Mogelijke diensten zijn: projectplanning en -ontwikkeling; capaciteitsopbouw; belanghebbenden betrekken en mobiliseren; samenwerking versterken.
- **C4T GROUNDWORK:** C4T GROUNDWORK ondersteunt beheersautoriteiten die verantwoordelijk zijn voor de implementatie van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) en het Cohesiefonds in de in aanmerking komende EU-lidstaten – met name gericht op investeringen in het kader van beleidsdoelstelling 2 “een groenere, koolstofarme transitie naar een koolstofneutrale economie” – door middel van advies op maat en technische ondersteuning.
- **START:** START biedt op maat gesneden kortetermijnondersteuning aan steenkool- en koolstofintensieve regio's voor een breed scala aan transitieonderwerpen. START

ondersteunt inspanningen om energieproductie en -gebruik koolstofvrij te maken, economische activiteiten te diversifiëren en sociale ontwikkeling in regio's en gemeenschappen die zwaar worden getroffen door de transitie naar niet-fossiele brandstoffen te bevorderen.

- **TARGET:** Het programma TARGET (technische ondersteuning voor een groene energietransitie), dat in november 2021 van start is gegaan, is een technische faciliteit die bedoeld is om EU-regio's met steenkool, turf en olieschalie nauwlettend te begeleiden bij de identificatie en voorbereiding van projecten op het gebied van schone energie en energie-efficiëntie. Het zal ook duurzame investeringen en lokale banen die afstappen van op fossiele brandstoffen gebaseerde activiteiten ondersteunen. De faciliteit is gratis voor de begunstigden ervan.
- **JASPERS:** JASPERS (gezamenlijke ondersteuning van projecten in de Europese regio's) is een partnerschap voor technische ondersteuning tussen de Europese Commissie (directoraat-generaal Regionaal en stedelijk beleid), de Europese Investeringsbank en de Europese Bank voor Wederopbouw en Ontwikkeling. JASPERS helpt steden en regio's projecten van hoge kwaliteit te leveren. De deskundigen van JASPERS bieden onafhankelijke praktische ondersteuning bij strategieën, programma's en projecten om door de EU gefinancierde investeringen te doen die de groei bevorderen en de weg vrijmaken voor een groener, meer verbonden en innovatiever Europa. Ondersteuning van JASPERS is gratis voor lokale overheden en projectontwikkelaars en is beschikbaar voor de meeste EU- en pretoetredingslanden.
- **ELENA:** ELENA (European Local ENergy Assistance) biedt technische ondersteuning voor investeringen in energie-efficiëntie en hernieuwbare energie gericht op gebouwen en innovatief stedelijk vervoer.

4. Voorbeelden van beste praktijken

JTPeers Exchange

[JTPeers Exchange](#) is een programma dat is gelanceerd in het kader van het platform voor een rechtvaardige transitie in 2023, om de uitwisseling en samenwerking tussen FRT-regio's en andere relevante belanghebbenden en praktijkmensen met een breed scala aan expertise, kennis en ervaring op het gebied van aan een rechtvaardige transitie gerelateerde onderwerpen te vergemakkelijken. Het doel is om FRT-regio's te ondersteunen bij de uitvoering van hun TJTP's en heeft betrekking op zowel steenkool- als koolstofintensieve regio's. Er zijn twee soorten uitwisseling, die tussen twee regio's en die tussen een regio en een deskundige, die beide leiden tot de uitwisseling van kennis en beste praktijken bij het implementeren van het FRT.

In september 2023 werd de eerste groep regio's geselecteerd om deel te nemen aan JTPeers Exchanges. Deze staan in de onderstaande tabel.

Tabel 2 Overzicht van de geselecteerde JTPeers-regio's in 2023

Deelnemende regio's	Aandachtsgebieden
Overeenkomsten tussen regio's	
Norrboten (Zweden) en Midlands (Ierland) wisselen persoonlijk kennis	Participatieve en door gemeenschappen geleide benaderingen, groene economische diversificatie, het creëren

uit met extra ondersteuning van een deskundige uit Heves (Hongarije)	van banen, schone betaalbare energie, meerlagig bestuur, capaciteitsopbouw.
West-Macedonië (Griekenland), Velenje (Slovenië) en Neder-Silezië (Polen) (persoonlijk)	Betrokkenheid van belanghebbenden, projectontwikkeling, groene economische diversificatie, grensoverschrijdende samenwerking, transitiebestuur, energiegemeenschappen.
Zasavje (Slovenië) en Neder-Silezië (Polen) (persoonlijk)	Herstel/herbestemming van land, beleidsontwerp, groene economische diversificatie.
Ida-Virumaa (Estland) en West-Macedonië (Griekenland) (online)	Waarnemingscentra voor een rechtvaardige transitie, projectontwikkeling, investeringen aantrekken.
Overeenkomsten tussen regio en deskundige	
Gotland (Zweden) wisselt kennis uit en met een deskundige uit West-Macedonië (Griekenland) (online)	Verbetering van bestuursstelsel op meerdere niveaus en bestuurlijke capaciteit voor de uitvoering van het TJTP, schone energie.
Silezië (Polen) wisselt kennis uit en met een deskundige uit Jiu Valley (Roemenië) (online)	Ontwerp van een monitoring- en beheersysteem voor een regionaal waarnemingscentrum voor een rechtvaardige transitie.
Moravië-Silezië (Tsjechië) wisselt persoonlijk kennis uit met een deskundige uit Silezië (Polen)	Landschapsonwikkeling na de mijnbouw.

exchangeEU

Het exchangeEU-programma maakte zinvolle en tastbare uitwisseling tussen steenkool- en koolstofintensieve regio's in heel Europa mogelijk. Deelnemende regio's hadden de kans om te profiteren van:

- een uitwisselingsagenda, afgestemd op de belangen en behoeften van de deelnemende regio's;
- praktische leermogelijkheden en tastbare resultaten voor gezamenlijke actie;
- oprichting van een duurzaam netwerk van praktijkmensen.

Aan de eerste ronde namen 19 delegaties deel uit 18 steenkool- en koolstofintensieve regio's in transitie en aan de tweede ronde 23 delegaties uit 18 steenkool- en koolstofintensieve regio's. Alle uitwisselingen waren zeer goed gedocumenteerd, wat resulteerde in een rijke informatiebasis over de deelnemende regio's. Bij elke uitwisseling waren EU-bemiddelaars betrokken bij de uitvoering ervan, waardoor de uitwisselingen doelgericht en efficiënt waren en een echte toegevoegde waarde boden. U kunt alle folders bekijken op de website van het programma om de aandachtsgebieden, de belangrijkste uitdagingen en de aanbevelingen te bestuderen. Tabel 2 geeft een overzicht van de uitgevoerde uitwisselingen.

Tabel 3 De uitgevoerde uitwisselingen met centrale thema's in het kader van exchangeEU

Deelnemende regio's	Aandachtsgebieden
Eerste ronde	
Uitwisseling tussen Zasavje (Slovenië), Moravië-Silezië (Tsjechië), Noord-Hongarije (Hongarije)	<ul style="list-style-type: none"> - Transitiebestuur en -strategieën - Duurzaamheid van infrastructuur en locatie
Uitwisseling tussen de regio Boven-Nitra (Slowakije), de oostelijke cohesieregio (Slovenië), Jiu Valley (Roemenië)	<ul style="list-style-type: none"> - Economische diversificatie en regionale ontwikkeling - Transitie naar schone energie
Uitwisseling tussen Małopolska (Polen), Aragón (Spanje), Ústí (Tsjechië)	<ul style="list-style-type: none"> - Duurzaamheid van infrastructuur en locatie - Sociaal weefsel en gemeenschap
Uitwisseling tussen West-Macedonië (Griekenland) en Stara Zagora (Bulgarije)	<ul style="list-style-type: none"> - Transitiebestuur en -strategie - Sociaal weefsel en gemeenschap
Uitwisseling tussen Midlands (Ierland) en West-Macedonië (Griekenland)	<ul style="list-style-type: none"> - Sociaal weefsel en gemeenschap - Economische diversificatie en regionale ontwikkeling
Uitwisseling tussen Leipzig (Duitsland) en Karlovy Vary (Tsjechië)	<ul style="list-style-type: none"> - Economische diversificatie en regionale ontwikkeling - Transitiebestuur en -strategie
Uitwisseling tussen Asturië (Spanje) en Silezië (Polen)	<ul style="list-style-type: none"> - Transitiebestuur en -strategie
Uitwisseling tussen Saksen-Anhalt (Duitsland) en Ida-Virumaa (Estland)	<ul style="list-style-type: none"> - Economische diversificatie en regionale ontwikkeling - Sociaal weefsel en gemeenschap
Tweede ronde	
Uitwisseling tussen Lausitz (Duitsland) en Zgorzelec (Polen)	<ul style="list-style-type: none"> - Duurzame infrastructuur - Herculivering van oude steenkoolwinningsgebieden
Uitwisseling tussen Noord-Hongarije (Hongarije), Boven-Nitra (Slowakije) en West-Macedonië (Griekenland)	<ul style="list-style-type: none"> - Energiegemeenschappen - Werknemers om- en bijscholen - Betrokkenheid van belanghebbenden
Uitwisseling tussen Noord-Hongarije (Hongarije) en Zasavje (Slovenië)	<ul style="list-style-type: none"> - Economische diversificatie door ontwikkeling van infrastructuur - Uitvoering van projecten voor een rechtvaardige transitie
Uitwisseling tussen Stara Zagora (Bulgarije) en Karlovy Vary (Tsjechië)	<ul style="list-style-type: none"> - Digitalisering en innovatie - Herculivering van steenkoolwinningsgebieden voor toerisme
Uitwisseling tussen Boven-Nitra (Slowakije), Ústí (Tsjechië) en Asturië (Spanje)	<ul style="list-style-type: none"> - Bestuur en gebruik van FRT-middelen - Waterstofeconomie
Uitwisseling tussen West-Macedonië (Griekenland), Moravië-Silezië (Tsjechië) en Ida-Virumaa (Estland)	<ul style="list-style-type: none"> - Betrokkenheid van jongeren bij het proces van een rechtvaardige transitie - Projectuitvoering

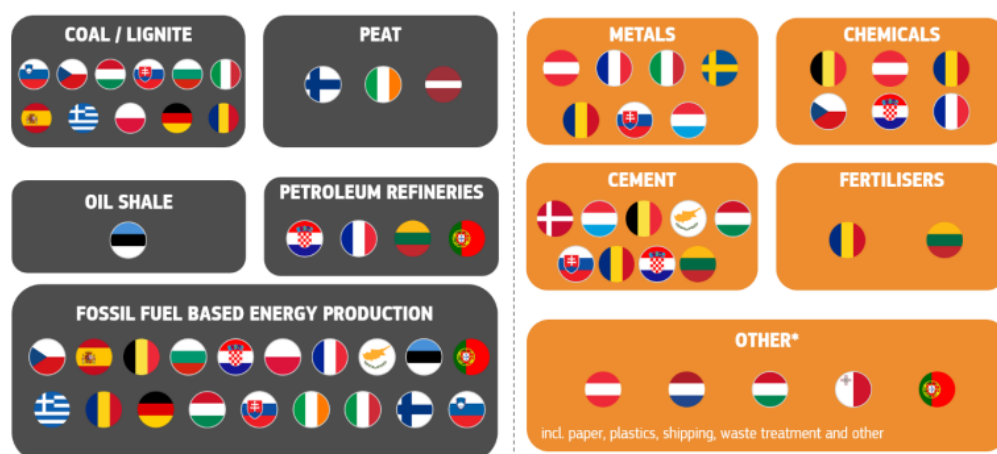
Uitwisseling tussen de regio Rijnland (Duitsland) en oostelijk Wielkopolska (Polen)	<ul style="list-style-type: none"> - Transitiebestuur - Economische diversificatie met focus op het aantrekkelijk maken van de regio voor jongeren
Uitwisseling tussen Ida-Virumaa (Estland) provincie Sisak-Moslavina (Kroatië) en West-Macedonië (Griekenland)	<ul style="list-style-type: none"> - Economische diversificatie - Om- en bijscholing - Betrokkenheid van gemeenten bij een rechtvaardige transitie
Uitwisseling tussen de regio Savinjsko-Šaleška (Slovenië) en Silezië (Polen)	<ul style="list-style-type: none"> - Transitie naar schone energie - Diversifiëring van industrie en revitalisering

Hoe partners vinden voor kennisuitwisseling

Samenwerking speelt een essentiële rol bij het plannen en uitvoeren van de rechtvaardige transitie: het mechanisme voor een rechtvaardige transitie is een nieuw instrument voor alle EU-lidstaten; derhalve kan "samen denken en samenwerken" leiden tot een efficiëntere en succesvollere transitie. Voor een bepaalde regio kan het cruciaal zijn om partnerschappen aan te gaan met andere regio's die voor dezelfde – of in ieder geval vergelijkbare – uitdagingen staan. In dit hoofdstuk vindt u enkele praktische ervaringen over hoe partners voor kennisuitwisseling te vinden.

1. Overzicht van regio's die in aanmerking komen voor het FRT

Een kaart van de FRT-regio's is beschikbaar op de [website van het JTP](#). De regio's kunnen worden onderverdeeld in hoofdcategorieën op basis van de economische sector waarvan ze afhankelijk zijn (figuur 2).

Figuur 2 Krimpende (in grijs) en transformerende sectoren (in oranje), zoals geïdentificeerd in bijlage D bij de landverslagen in het kader van het Europees semester van februari 2020

2. Identificatie van mogelijke regio's voor samenwerking

De eerste cruciale stap in het opbouwen van uw netwerk is het vinden van de regio die voor u relevant is en waar samenwerking een meerwaarde kan betekenen voor uw regio en organisatie. Er zijn veel manieren om informatie over de regio's te verzamelen en het is vooral de moeite waard om **de TJTP's van de regio's te bestuderen**, die ook beschikbaar zijn op de website van het JTP. Aangezien de TJTP's dezelfde structuur hebben, is het relatief eenvoudig om de relevante onderdelen te vinden die de geïdentificeerde behoeften en uitdagingen aan te pakken. Een andere optie is **het verkennen van de evenementen die worden georganiseerd door het platform voor een rechtvaardige transitie en het initiatief voor steenkoolregio's in transitie**, waaronder JTP-conferenties, waar men niet alleen meer te weten kan komen over de regiospecifieke uitdagingen, maar ook de belangrijkste bij de transitie betrokkenen kan identificeren.

Naast deze mogelijkheden is het de moeite waard om te wijzen op het [exchangeEU-programma](#), dat ook deel uitmaakte van het initiatief voor steenkoolregio's in transitie en de mogelijkheid bood voor zinvolle en tastbare uitwisselingen tussen steenkool- en

koolstofintensieve regio's in heel Europa. Aan het einde van het programma werden [folders](#) geproduceerd – naast veel nuttig materiaal zoals [succesverhalen](#) – met niet alleen de profielen van de regio's en de vastgestelde gemeenschappelijke uitdagingen, maar ook aanbevelingen en geleerde lessen. Deze informatiebrochures bevatten ook verwijzingen naar de belangrijkste betrokkenen en organisaties in elke steenkool- en koolstofintensieve regio. Daarnaast, en een belangrijk programma om op te merken, is er het lopende JTPeers Exchange-programma dat regio's en andere relevante belanghebbenden en deskundigen uit zowel koolstof- als steenkoolintensieve regio's samenbrengt om kennis en expertise uit te wisselen om de uitvoering van hun TJTP's te ondersteunen. Dit programma ging in 2023 van start en zal in 2024 opnieuw oproepen doen aan betrokken regio's en deskundigen om een aanvraag in te dienen.

Beste praktijken uit verschillende regio's (niet alleen onder het JTP) zijn onderverdeeld per categorie te vinden op de website van [Functional Areas in the EU](#) (een proefproject van de Europese Commissie, uitgevoerd samen met de Wereldbank).

3. De juiste partner vinden

Zodra u een regio heeft geïdentificeerd die voor vergelijkbare uitdagingen staat of een beste praktijk heeft gevonden waarvan u kunt leren, is de volgende stap het vinden van een partner om mee samen te werken. Dit is misschien wel het moeilijkste deel van het proces. Tijdens het verkennen van de regio's (bijv. door het bestuderen van TJTP's of presentaties/video's van TJP-conferenties) in de vorige stap, heeft u misschien **enkele organisaties en betrokkenen** gevonden die in een bepaalde regio actief zijn op het gebied van een rechtvaardige transitie.

Om deze stap vlotter en efficiënter te laten verlopen, hebben de leden van Actie 1 en het secretariaat van het JTP een **databank** gecreëerd waarin u de **lokale contactpunten** van bijna alle in aanmerking komende FRT-regio's kunt vinden. Deze databank omvat een breed scala aan lokale betrokkenen en bevat de namen van de organisaties, hun expertisegebied en contactgegevens. Met behulp van deze databank kunt u gemakkelijk in contact komen met betrokkenen in de doelregio.

Een andere zeer nuttige databank binnen het JTP is de [JTPeers Experts Database](#). Dit is een database van deskundigen die werken aan een rechtvaardige transitie in heel Europa. Eenmaal opgenomen in de database kunnen FRT-regio's en andere betrokken belanghebbenden de deskundigen om advies vragen over hoe ze projecten voor een rechtvaardige transitie kunnen implementeren.

Regio's die op zoek zijn naar partners kunnen zich ook laten inspireren door het concept van "zustersteden", dat een lange traditie kent in Europa. Het onderliggende idee is om relaties aan te gaan met een geografische entiteit (of dit nu een stad, gemeente of regio is) om op een meer regelmatige basis samen te werken en kennis uit te wisselen ten voordele van beide partners.

Conclusies

1. Het opbouwen van samenwerking met andere steenkool-/koolstofintensieve regio's vereist capaciteit van de zoekende organisatie, maar als u de juiste partners vindt, kunt u toegevoegde waarde en synergiën creëren.
2. Er zijn programma's die de potentiële capaciteitskloof kunnen overbruggen, zoals het exchangeEU-programma en JTPeers (andere zijn vermeld in de vorige hoofdstukken). Het is de moeite waard om uw ogen open te houden voor samenwerkingsmogelijkheden.

3. Het is de moeite waard om de JTP-website te bestuderen, waar u toegang heeft tot de TJTP's van de regio's: deze bevatten de uitdagingen en behoeften van de regio's.
4. Als u eenmaal een beeld heeft van de regio's, kunt u op zoek gaan naar de juiste partner. De hierboven beschreven gegevenssets zouden deze stap efficiënter kunnen maken.
5. Dat kan de samenwerking versterken als u een gemeenschappelijke uitdaging kunt identificeren die u samen wilt aanpakken. De steenkool- en koolstofintensieve regio's zijn heel verschillend, maar de uitdagingen zijn verrassend gelijkaardig.
6. Tijdens de uitwisseling van kennis – zelfs in de fase van het zoeken naar een partner – loont het om zo gefocust mogelijk te zijn: goed gedefinieerde onderwerpen en goed omschreven, duidelijke doelen kunnen leiden tot een efficiëntere samenwerking.

Hoe kennisuitwisseling financieren

EU-financieringsmogelijkheden zijn er in overvloed, maar het kan een hele opgave zijn om deze te begrijpen. Er bestaat een overvloed aan programma's en toegekende fondsen, elk beheerd door verschillende Europese en/of nationale instanties die daarom verschillende doelen nastreven en verschillende regels volgen. Maar zoals vaak het geval is, is de werkelijkheid minder ingewikkeld dan op het eerste gezicht lijkt.

Alle Europese financieringsmogelijkheden komen uit de EU-begroting, het zogenaamde **Meerjarig Financieel Kader** (MFK). Het is een langetermijnbegroting die meerdere jaren beslaat. De huidige MFK-periode bestrijkt de jaren 2021-2027. Naast het MFK heeft de EU als reactie op de COVID-19-pandemie een ongekend tijdelijk financieringsinstrument in het leven geroepen, **NextGenerationEU** genaamd. De EU-begroting en het NextGenerationEU-instrument zijn onderverdeeld in verschillende programma's en fondsen.

Een zeer goed en uitgebreid overzicht van de verschillende EU-financieringsprogramma's en -fondsen is te vinden in de **Gids over EU-financiering** (editie 2023) van de Onderzoeksdienst van het Europees Parlement, de denktank van het Europees Parlement. De gids verdeelt de verschillende EU-fondsen per financieringsthema, bijv. "regionaal beleid" of "energie". Naast de financieringsprogramma's van de EU zijn er verschillende vormen van aangewezen financiering die gereserveerd zijn voor het leveren van technische ondersteuning die regio's en andere belanghebbenden in verschillende hoedanigheden met elkaar verbinden.

Technische ondersteuning

Hieronder staan enkele voorbeelden van mogelijkheden voor technische ondersteuning die beschikbaar zijn voor regio's:

- **JTP Groundwork**

JTP Groundwork, dat in 2023 werd gelanceerd in het kader van het platform voor een rechtvaardige transitie, is technische ondersteuning die beschikbaar is voor in aanmerking komende FRT-regio's om ondersteuning op maat te krijgen in de vorm van technische ondersteuning en adviesdiensten om te helpen bij de uitvoering van hun TJTP.

- **REGIO Peer2Peer +**

Het **REGIO Peer2Peer +-**programma stelt medewerkers van programma-autoriteiten en andere overheidsinstanties die betrokken zijn bij het beheren en uitvoeren van **EFRO-**, **Cohesiefonds-** en **FRT-**programma's in staat elkaar te ontmoeten en kennis en goede praktijken uit te wisselen op zowel bilateraal als multilateraal niveau.

- **JTPeers**

Het **programma** vergemakkelijkt uitwisselingen tussen FRT-gebieden en andere relevante belanghebbenden bij een rechtvaardige transitie, waaronder regionale en overheidsinstanties en sociaaleconomische partners zoals ngo's, universiteiten, vakbonden of bedrijven. Het ondersteunt het delen van kennis en beste praktijken tussen deskundigen, FRT-territoria en andere relevante belanghebbenden, zodat ze van elkaars ervaringen kunnen leren.

Een zeer nuttige bron die voortkwam uit het project [Functional Areas in the EU](#) en die als springplank kan dienen bij het zoeken naar financiering, is deze regelmatig bijgewerkte databank over [EU-financieringsbronnen](#). Veel organisaties hebben bovendien gidsen geschreven over EU-financiering voor specifieke doelgroepen die eventueel de moeite waard zijn om te bekijken, zoals deze [gids](#) van het Europees Verbond van Vakverenigingen, gericht op vakbonden.

EU-financiering

Dit document is een gids voor kennisuitwisseling in de context van het proces van een rechtvaardige transitie; slechts enkele van deze fondsen zijn interessant om verder te onderzoeken als financieringsbron:

- **FRT**

Toegang tot het [FRT](#) (totaal volume van 19,2 miljard euro) is gekoppeld aan TJTP's die door de lidstaten zijn ontwikkeld in samenspraak met de Europese Commissie. De overheden van de lidstaten (op nationaal, regionaal en lokaal niveau) kiezen echter welke projecten worden gefinancierd en nemen de verantwoordelijkheid voor het dagelijks beheer, het zogenaamde "gedeeld beheer". Alleen de [gebieden](#) die naar verwachting de meest negatieve gevolgen zullen ondervinden van de transitie naar klimaatneutraliteit, kwamen in aanmerking voor het ontwikkelen van een TJTP. In de plannen worden de geplande soorten operaties beschreven en de bestuursmechanismen gespecificeerd.

Om erachter te komen of u toegang kunt krijgen tot FRT-financiering voor uw kennisuitwisseling, moet u het TJTP van uw regio controleren en/of contact opnemen met de [beheersautoriteit](#) die verantwoordelijk is voor het uitvoeren van de acties die daarin worden beschreven.

- **Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO)**

Het [EFRO](#) is een ander fonds dat in gedeelde verantwoordelijkheid wordt beheerd. Het EFRO richt zich op alle regio's en steden in de EU en investeert in hun sociale en economische ontwikkeling. De lidstaten beslissen zelf hoeveel van het EFRO wordt aangewend voor elk van de vijf prioriteitsgebieden die door de Europese Commissie zijn gedefinieerd. Ten minste 30 % moet echter worden toegewezen aan de "groenere, koolstofarme transitie naar een koolstofeconomie zonder netto koolstofuitstoot en een veerkrachtig Europa".

Het EFRO ondersteunt ook expliciet 'uitwisseling van ervaring'. Net als bij het FRT moet u contact opnemen met de EFRO-[beheersautoriteit](#) in uw regio om precies te weten te komen hoe u toegang kunt krijgen tot EFRO-financiering voor uw kennisuitwisseling.

- **Interregionale samenwerking (Interreg C)**

Het EU-programma om de samenwerking tussen regio's te bevorderen heet Interreg. Interreg is onderverdeeld in verschillende onderdelen, afhankelijk van het type samenwerking: samenwerking tussen grensregio's (Interreg A), binnen grote gedefinieerde transnationale samenwerkingsgebieden zoals het Oostzeegebied (Interreg B) of interregionale samenwerking (Interreg C).

Interreg C richt zich met name op het bevorderen van de uitwisseling van ervaringen, innovatieve benaderingen en capaciteitsopbouw tussen regio's. Dit is dan ook het belangrijkste onderdeel van Interreg om rekening mee te houden bij het zoeken naar financiering voor kennisuitwisseling.

Interreg C is verder onderverdeeld in vier programma's, waarvan er twee van belang zijn voor dit document:

- **Interreg Europe** is een beleidsleerprogramma voor **overheden**. Het bevordert de uitwisseling van ervaringen en de overdracht van goede praktijken tussen betrokkenen op alle overheidsniveaus. Een projectidee indienen om partners en financiering te zoeken kan eenvoudig via de [website](#) van het programma.
- **Interact** is een ondersteuningsprogramma. Het doel ervan is om te zorgen voor de uitwisseling van ervaringen, informatie en innovaties om de beste praktijken te bevorderen en samenwerking te vergemakkelijken. Dit moet worden bereikt door middel van gerichte evenementen, publicaties en hulpmiddelen. Interact schrijft zelf geen oproepen tot het indienen van voorstellen uit, maar heeft een aantal [bureaus](#) om belanghebbenden te ondersteunen bij de uitvoering van projecten en initiatieven voor territoriale samenwerking.

- **Horizon Europa**

Hoewel de focus van dit document ligt op het ondersteunen van kennisuitwisseling met betrekking tot de demonstratie en uitvoering van de rechtvaardige transitie, zou specifieke uitwisseling over wetenschappelijke kennis en onderzoeksresultaten ook wenselijk kunnen zijn. Het EU-kaderprogramma ter ondersteuning van onderzoek en innovatie is [Horizon Europa](#). Een overzicht van open oproepen voor kennisvalorisatieacties is [hier](#) te vinden.

- **Erasmus+**

[Erasmus+](#) is het EU-programma op het gebied van onderwijs, opleiding, jeugd en sport voor de periode 2021–2027. Onderwijs, opleiding, jeugd en sport zijn belangrijke gebieden die burgers ondersteunen in hun persoonlijke en professionele ontwikkeling. Kwalitatief hoogwaardig, inclusief onderwijs en opleiding, evenals informeel en niet-formeel leren, rusten jongeren en deelnemers van alle leeftijden uiteindelijk uit met de kwalificaties en vaardigheden die nodig zijn voor hun zinvolle deelname aan de democratische samenleving, intercultureel begrip en succesvolle overgang naar de arbeidsmarkt.

- **Stedelijke agenda voor de EU**

De [stedelijke agenda voor de EU](#) is een innovatief multilevel governance-initiatief voor stedelijk beleid, dat is ontwikkeld in het kader van de intergouvernementele samenwerking op het gebied van stedelijke aangelegenheden. De agenda stelt steden, lidstaten, stedelijke netwerken, de Europese Commissie, andere EU-instellingen, de adviesorganen van de EU en andere belanghebbenden in staat om samen urgente stedelijke kwesties aan te pakken en concrete resultaten te boeken ten behoeve van EU-burgers. De stedelijke agenda voor de EU versterkt de rol van steden in de nationale en EU-beleidsvorming om de EU beter af te stemmen op de behoeften van burgers. Dit is een belangrijk uitvoeringsmechanisme op EU-niveau voor de nieuwe stedelijke agenda.

